

Дем'янюк Марія Борисівна
кандидат філологічних наук, доцент
Хмельницького національного університету

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРАВОСЛАВ'Я В УКРАЇНІ

Україна – одна з найбільш релігійних країн Європи. Церква має найбільший авторитет з-поміж усіх суспільних інституцій, що вирізняє Україну від більшості країн Європи. Рівень довіри до церкви у 2016 році, за дослідженнями центру Разумкова, становить 58,6%. Цей показник знизився порівняно з попередніми роками, проте є досить високим, адже він засвідчує важливість церкви для кожного другого українця.

На даний час єдиною Канонічною Православною Церквою в Україні вважається Українська Православна Церква Московського патріархату (далі УПЦ (МП)). За межами України Канонічними є Карпато-Руська Православна Церква (Константинопольський Патріархат) – Канада і США, Українська Православна Церква в Канаді (Константинопольський Патріархат), Українська Православна Церква в США (Константинопольський Патріархат). Поряд з іншими православними, а також греко-католицькими церквами в Україні, УПЦ (МП) вважає себе прямою спадкоємницею Київської митрополії X століття. На сьогодні Українська православна церква (МП) є самоврядною православною церквою з правами широкої автономії у складі Російської Православної Церкви на території України. Знаменною подією в історії церкви є скасування Українського екзархату. «Українська Православна Церква має канонічний статус і є «вільною і незалежною в своєму управлінні», як про те говорить Патріарший Томос 27 жовтня 1990 року», – підкреслював Блаженніший Митрополит Володимир [2]. І далі він наголошує: «Української Православної Церкви Московського Патріархату» не існує. Є «Українська Православна Церква». І з цим статутним ім'ям вона зареєстрована у відповідних державних установах. Додаток «Московський Патріархат» виник значно пізніше з метою розрізнення від «УПЦ-КП», яка, без приставки «КП» існувати не може, оскільки є новою організацією, що запозичила частину назви від Української Православної Церкви». Зазначимо, що в державних органах церква дійсно є зареєстрованою як «Українська Православна Церква», але з метою розрізнення з іншими церквами у ЗМІ її називають «Українська Православна Церква (Московського Патріархату) або ж УПЦ (МП).

Слід наголосити, що у зв'язку з політичними подіями довіра до УПЦ (МП) помітно зменшилася. Велику роль відіграє духовенство, адже суспільство потребує адекватних пояснень та дій щодо викликів, які пред'являє сьогодення: анексія Криму, війна на Сході. Не підтримання вшанування пам'яті бійців АТО, що проявилось, зокрема, у тому, що митрополит Онуфрій відмовився вставати разом з іншими присутніми у Верховній Раді України, щоб згадати загиблих бійців хвилиною мовчання (підкреслимо, піднялися і присутні іноземці), не може байдуже сприйматися прихожанами. Тому прихожани не погоджуються з

такою політикою церкви і йдуть до православних церков, якими є Українська Православна Церква – Київський Патріархат (далі – УПЦ-КП), Українська Автокефальна Православна Церква (далі – УАПЦ) та інші православні структури [3].

УПЦ-КП – православна Церква в Україні з резиденцією Патріарха в Києві. Створена в червні 1992 року внаслідок об'єднання двох церковних груп, що обстоювали незалежність від Російської православної церкви: частини вірних та єпископату УПЦ (МП) на чолі з Митрополитом Київським і всієї України Філаретом (Денисенком), а також Української Автокефальної Православної Церкви. УПЦ-КП прагне стати єдиною визнаною Всесвітнім православ'ям українською автокефальною церквою (статус помісної церкви, як частини Вселенської Православної Церкви) на відміну від автономної УПЦ (МП), яка підпорядкована Російській Православній Церкві, підпорядкування Константинопольському патріархату, до якого входила Київська Митрополія в 988–1686 рр. «Українська православна церква Київського патріархату вважає і визначає себе справжньою, канонічно повноцінною помісною православною церквою в Україні. Відкидаючи будь-які зазіхання Московського патріархату на особливу роль або владу щодо Української церкви, Київський патріархат визнає тільки Константинопольський патріархат своєю Церквою-Матір'ю і від неї очікує визнання історично доведеного і канонічно обумовленого факту автокефалії УПЦ», – сказано в заяві архієрейського собору УПЦ-КП [1]. УПЦ-КП вважає, що канонічними передумовами для існування в Україні автокефальної помісної УПЦ є безперервна діяльність на українських землях протягом більше тисячу років православної церкви, наявність достатньої кількості архієреїв, священнослужителів і мирян; наявність окремого українського народу, який має власну суверенну державу. УПЦ-КП шкодує, що спроби відновлення діалогу з Українською православною церквою Московського патріархату та Українською автокефальною православною церквою не принесли результату, проте впевнена, що єдність православних церков в Україні буде досягнуто. УПЦ-КП відзначає, що хоча і вважає виправданими статус патріархату в УПЦ, але тимчасово готова їм поступитися при визнанні автокефалії. На даний час УПЦ-КП перебуває у нерегульованому канонічному статусі.

Згідно з даними соціологічного опитування УПЦ-КП має найбільшу кількість прихожан. З нею себе ідентифікує 25% православних Українців, тоді як у 2010 році – 15,1%. А прихожанами УПЦ (МП) назвали лише 15%, для порівняння: в 2010 році – 23,1%. Зазначимо, що 21,2% віруючих відносять себе до категорії «просто православний). На думку релігієзнавця Людмили Филипович, значне збільшення прихожан УПЦ-КП за рахунок УПЦ (МП) відбулося після подій на Майдані, а також анексії Росією Криму та війни на Донбасі. «Люди просто перестали доверятися УПЦ МП, котра не осудила військову агресію і проводить дуже странну стратегію в нинішній критичній для країни ситуації», – підкреслює вона [4]. Діяльність УПЦ-КП засвідчує активну громадянську позицію і спрямована на відновлення

справедливості в українському суспільстві, що співзвучно глибоким етичним християнським переконанням її лідерів.

УАПЦ – православна церква в Україні й в українській діаспорі Західної Європи й Північної Америки, що відродилася під час національно-визвольних змагань (1917–1921). Три основні засади УАПЦ — автокефалія, соборноправність та українізація, було проголошено на Першому Всеукраїнському Православному Церковному Соборі в Києві 14–30 жовтня 1921 року. На сьогодні УАПЦ визначає себе як автокефальну Церкву. Поняття «автокефальна» означає статус церкви, самостійної в керівництві й сполученої з іншими автокефальними Православними Церквами в єдину Святу Соборну Апостольську Церкву, главою якої є Ісус Христос. Її структурне оформлення було здійснено у 1990 році, коли на помісному соборі обрали першого в Україні Патріарха УАПЦ Мстислава (Скрипника) У 1990 році УАПЦ вже нараховувала більше 200 парафій. Правничий статус для УАПЦ було забезпечено шляхом реєстрації статуту УАПЦ 2 жовтня 1990 року та статуту Патріархії УАПЦ як юридичної особи, що представляє керівництво Церквою. На 1 січня 1991 року УАПЦ налічувала 940 громад, 96% з яких знаходилися на території Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей. Проте нині УАПЦ не має євхаристійного спілкування з жодною Помісною Православною Церквою світу, що свідчить про невизнання статусу автокефалії, а також і про невизнання УАПЦ як частини Вселенської Православної Церкви. Слід зазначити, що автокефалія Православної Церкви Америки теж не визнається частиною Помісних Церков, проте на відміну від УАПЦ вона має євхаристійне спілкування з ними. УАПЦ усвідомлює свою ізоляцію та прагне визнання свого статусу, продовжує курс першого митрополита Київського і всієї України відродженої 1921 року Української Автокефальної Православної Церкви Василя Липківського на подолання канонічної ізоляції. Вона намагається увійти до Вселенського Православ'я як його рівноправна частина: Єпархій УАПЦ в Україні налічується одинадцять. За даними соціологічного опитування до УАПЦ відносять себе 2,4% вірян України (2015 рік). Предстоятелем УАПЦ є Митрополит Київський і всієї України Макарій, обраний 4 червня 2015 на V Помісному соборі УАПЦ.

Отож, в Україні, де історія української православної церкви є доволі суперечливою та складною, питання політичної та релігійної ідентичності синергійно переплітаються. Проте, усе більш актуальними стають пошуки площини толерантного діалогу, єднання на основі християнських цінностей, взаємодії, порозуміння.

Література

1. Архієрейський Собор УПЦ КП [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://risu.org.ua/ukr/news/article;23464>.

2. Виступ Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України на Архієрейському соборі УПЦ 21 грудня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://orthodox.org.ua/uk/node/2488>.

3. Колодний А. Інституалізаційні процеси конфесійного життя світу й України. – Київ : УПР, 2015 – С. 9.

4. Филипович Л. Нові вектори функціонування релігії в сучасному українському соціумі / Л. Филипович // суспільство, держава і церква у спектрі міждисциплінарних досліджень: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції (Хмельницький, 9-10 верес. 2016 р.). – Хмельницький: ХНУ, 2016. – С. 99-104.

Дерев'янчук Юрій Іванович
аспірант Українського
Католицького Університету

ІСТОРИЧНІСТЬ ПОДІЇ ХРИСТОВОГО ВОЗНЕСІННЯ У БОГОСЛОВСЬКОМУ ДИСКУРСІ

У світлі богословської візії – Пасхальне таїнство є початком іншої, трансцендентної реальності, що з категорії часу – переходить у категорію надії і, в такий спосіб, певним чином виходить за межі історії. Адже, у контексті есхатологічного розуміння, події Воскресіння і Вознесіння є подіями метаісторичного характеру. Проте, цей есхатологічний процес, без сумніву, «повинен розкриватися у часі» [2, 92]. Цей богословський дискурс, найкращим чином помітний у події Вознесіння. Адже, Вознесіння Ісуса Христа – один з найважливіших моментів історії спасіння. У Новому Завіті воно, поряд з іншими, є описане як історична подія. Залишаючись історичним фактом, який подає нам Писання, це Таїнство є, водночас, есхатологічною істиною, адже, як відзначає В. К. Donne: «доктрина Вознесіння стоїть на точці з'єднання історії і вічності, споглядання і віри, землі і неба, підтримуючи правильний баланс у нашому розумінні Особи Ісуса Христа на всі часи» [4, 38]. Тому, говорячи про історичність події Христового Вознесіння, потрібно розглянути такий важливий елемент як час, коли вона відбулась згідно євангельської розповіді, котрий є необхідним для ідентифікації її, як історичного факту.

Євангеліст Лука є не лише тим, хто найбільш докладно описує Вознесіння, він – єдиний, хто говорить про час, коли відбулось Вознесіння – на сороковий день після Воскресіння. Він розповідає ту саму історію Вознесіння двічі – у кінці Євангелія і на початку Діянь апостолів. Попри те, що обидва фрагменти різняться у деталях, та «порівнюючи дві розповіді про Вознесіння Христа, ми бачимо описи однієї й тієї ж події» [5, 414]. Так, у книзі Діянь він пише: «Він показував їм себе також у численних доказах живим після своєї муки, з'являючись сорок день їм і розповідаючи про Боже Царство» (Діян. 1, 2). Цей вступ подається безпосередньо перед розповіддю про Вознесіння. Натомість, згідно з останньою главою Євангелія Луки, Вознесіння відбулося увечері того самого дня, що й Воскресіння. J.G. Davies, говорячи про останню главу Євангелія від Луки, каже: «Вознесіння, як видається, представлене як таке, що має місце увечері дня Воскресіння» [3, 47]. І як зазначає A.W. Zweir: «Звертаючи увагу на час Вознесіння у Луки 24 видається, що воно відбувається